

UNİVERSİTELER'DE YURTDIŞI SATINALMA USUL VE ESASLARI

Erdal ÖZGÖRÜN

Sayıştay Uzman Denetçisi

Genel Olarak :

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3.maddesi (c) fıkrasında tanımlanan Yükseköğretim Kurumları arasında yer alan ve bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine haiz üniversiteler, 1050 Sayılı Muhasebei Umumiye kanunu'nun 115. maddesi hükümleri meyanında, giderleri, özel gelir ile sağlanan ve Genel Bütçe dışında hazırlanan bütçelere sahip olan, katma Bütçeli kuruluşlardır.

2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nun, kapsam başlığını taşıyan 1. maddesinde; "..... Katma Bütçeli İdarelerin Alım,satım işlerinin, bu Kanunda yazılı hükümlere göre yürütüleceği" hükme bağlanmış olup, bu Kanunun uygulanmasında; Taşınır ve taşınmaz mallar ile her türlü ihtiyaç maddeleri, hizmet ve hakların alım ve satımının; "Alım, satım"ı ifade ettiği, belirtilmiştir. (Madde: 4)

Yasal dayanakları itibariyle, Katma Bütçeli İdareler'den olan Üniversitelerin, özellikleri nedeniyle yabancı ülkelerden sağlanması zorunlu olan her türlü alım, kiralama, onarım, yaptırma, keşfettirme, montaj, sigorta, taşıma ve hizmet işlerinin ihalesi, 02.03.1984 tarihli ve 2990 sayılı Yasa ile değişik mezkûr 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nun, 51. maddesinin (p) bendi uyarınca, "Pazarlık Usulü" ile yapılır.

Sözü edilen işler için, şartname düzenlenmesi, tahmini bedel tesbiti, teminat alınması ve sözleşme yapılması zorunlu değildir. Sadece Maliye Bakanlığı'nın uygun görüşünün alınması gereklidir.

Öte yandan bu duruma paralel olarak, 1050 Sayılı Muhasebei Umumiye Kanunu'nun Avans ve Kredi başlığını taşıyan 83. maddesi A fıkrası, "Üst sınırları, ilgili yıl Bütçe Kanunuyla saptanan tutardaki avans sınırlarını aşan giderler için;

- Yabancı ülkelerden yapılacak satınalmalar dolayısıyla görevlendirilen mutemetler adına gerektiğinde, Maliye Bakanlığı'nca, yerel bankalardan birine kredi açtırılır.

- Yabancı ülkelerden yapılacak satınalmalar için dairesinin göstereceği lüzum ve Maliye Bakanlığı'nın izniyle, milli bankalar nezdinde, akreditif karşılığı kredi açtırılabilir." Amir hükmünü haizdir.

Yine, açılmış akreditiflere ilişkin kredi artıklarının, ertesi yıla devredilmekle birlikte ödeneklerinin iptal olunacağı, devredilen kredi artıklarının

karşılığının yeni yılda Maliye Bakanlığı'nca ilgili kuruluş bütçesinde açılacak özel bir tertibe ödenek kaydolunacağı mezkûr madde ile hükme bağlanmıştır.

2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nun değişik 51. maddesinin (p) bendi uyarınca, özellikleri nedeniyle yabancı ülkelerden sağlanması zorunlu olan mal ve hizmetlerin bu ülkelerden pazarlıkla temininde, bahse konu olan mal ve hizmetlerin, Türkiye'de üretilmemiş olması veya satılmaması kuralı esastır. Yani yurtiçinden tedariki mümkün mal ve hizmetler için, bu bende göre yurtdışı alım yapılamaz.

Bu nedenle, ihale konusu mal ve hizmetlerin yerli imalinin bulunmadığının Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan alınacak belge ile tevsiki gerekmektedir.

Kamu sektörünce açılacak ithalata yönelik ihalelerden önce, ithal konusu malın özellikleri, kullanım yeri, teslim şekli, gümrük tarife ve istatistik pozisyonu, tahmini bedeli ve varsa katalog, prospektüs veya teknik şartnamenin gönderilmesi suretiyle Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalat Genel Müdürlüğü'nün uygun görüşü alınır.

İthalat yapmak isteyen gerçek veya tüzel kişilerin Gümrük Tarife Cetvelindeki fasıllara göre fasıl numaraları kayıtlı bulunan "İthalat Belgesi"ne sahip olmaları esastır.

Tıbbi cihaz alımlarında Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü'nün uygun görüşü alınır. Yurtdışı alımları gelecek yıllara sari olarak yapılacaksa, Devlet Planlama Teşkilatı Koordinasyon Genel Müdürlüğü'nden sari ihale yetkisi alınması zorunludur.

İhale, alınan teklifler sonucunda anlaşmaya varılan bedel üzerinden yapılır ve karara bağlanır. Kararlarda pazarlığın ne suretle yapıldığı, ne gibi tekliflerde bulunulduğu, üzerine ihale yapılanların neden dolayı tercih edildiği belirtilmelidir.

2886 Sayılı devlet İhale Kanunu'nun 26. maddesinde banka teminat mektuplarının süresiz olacağı hüküm altına alınmış olmakla birlikte süresiz teminat mektubu verilemeyen zorunlu hallerde, işin kesin kabulü yapılınca ya kadar devam etmek üzere otomatik temditli banka teminat mektupları da geçerli olacaktır. Ayrıca yabancı bankaların kontr-garantisine dayanılarak verilen teminat mektuplarının yanı sıra Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca belirlenen bankalar tarafından doğrudan istekliye verilen teminat mektupları da kabul edilmektedir.

İhale neticesinde oluşturulan dosya, vize edilmek üzere maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'ne gönderilir. Vize alınması halinde firma ile noterde sözleşme yapılır, daha sonra sayıştay Başkanlığı'na tescil ve vize için başvurulur. Buradan da olumlu yanıt alındığında akreditif safhasına gelinmiş olur. Ancak sari ihalelerde her bir cihaz için öde-

me planı tesbit edilip Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğü'ne Borç Kaydı için bir takım formlarla birlikte müracaat edilir. Bu kayıt işlemi bittikten sonra banka nezdinde ithalat taahhüt kredisi açılması zorunludur, yani akreditif açılmadan önce taksit ödemelerinde herhangi bir aksaklığı meydana vermemek için bankanın garantörlüğü gerekmektedir.

İthalatçının Bankaya Müracaatında İbraz Etmesi Gereken Belgeler: (*)

- İthalat Belgesi,
- İmza Sirküleri,
- Proforma Fatura,
- Akreditif Açtırma Talimatı,
- Dilekçe Başvuru Yazısı,
- Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, İthalat Genel Müdürlüğünden alınan ve malzemelerin, Gümrük Tarife ve İstatistik Pozisyonları Bulunan İhale Ön İzin Yazısıdır.

Bunlardan, Akreditif Talimatında istenilen belgeleri;

- 1- İthal müsaadesi (Permi); İthal edilecek maddelerin gümrükten çekilmesine kullanılmak üzere, bankalarca verilen belge,
- 2- Sevk vesaiki; Konşimento, taşıma senedi,
- 3- Sigorta vesaiki; sigorta poliçesi
- 4- Fatura,
- 5- Diğer sevk evrakları; Koli listesi, menşe şahadetnamesi olarak saymak, mümkün bulunmaktadır.

Transfer İşlemleri :

İthalat bedelleri, Uluslararası kurallara, alıcı ile satıcı arasındaki anlaşmaya ve bu konudaki Merkez Bankası Genelgesine uygun olarak;

- Peşin Ödeme,
- Vesaik Mukabili Ödeme,
- Mal Mukabili Ödeme,
- Kabul Kredili Ödeme,

şekillerine göre, ithalatçının döviz tevdiat hesaplarından karşılanarak transfer edilir.

(*) Bankalarda mevcut "Akreditif Açtırma Talimatı" Form'unda yer almaktadır.

Genel ve Katma Bütçeli Dairelerin yabancı ülkelerden yapacakları satınalmalar için mal bedelleri önceden, maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nden Tl. olarak talep ediliyor ve akreditif talimatının verildiği tarihteki döviz satış kuru esas alınarak yine Tl. olarak bankaya bloke ettiriliyordu. Bloke ettirilen bu paralar, ihracatçı firmanın malzemeyi teslim ettiği tarihteki döviz kuru esas alınarak transferin yapılması nedeniyle İdarelere kur farkı adıyla borç çıkarılmaktaydı. Söz konusu kur farkının İdarelerin bütçelerine getirdiği ek mali külfetler nedeniyle Hazine zararına yol açmakta ve bütçelerindeki ödenekler aşıldığından yurtdışı alımlarında gecikmelere yol açmaktaydı.

Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün 30.10.1993 Tarih ve 504 sıra nolu tebliğinde de belirtildiği gibi ithal edilecek malzemelerin bedeli ile banka masrafları Muhasebat Genel Müdürlüğü'nden Tl. yerine döviz olarak talep edilecek ve anılan kurumun kredi izninde döviz tutarı üzerinden verilecektir. Bunu müteakip akreditif açtırılmasına izin verilen malzemenin döviz tutarı karşılığı Türk Lirasının, akreditifin açtırılacağı günkü döviz satış kuru üzerinden hesaplanarak ilgili bankaya saymanlıkça aktarılmasından sonra Türk Lirası karşılığı dövizin aynı gün satın alınması ve satın alınan dövizin İdare adına akreditif kredisi olarak bloke edilmesi sağlanacaktır. Böylece kur farkı adı altında bankaya borçlanma ortadan kalkacaktır.

Ancak bu kur farkının önlenmesi peşin ödemelerle mümkün olacaktır. Sari ihaleler sonucu açtırılacak akreditiflerde ise, ödemeler ödenek planında belirtilen taksit ve vadelere göre yapılacağından o tarihlerdeki döviz kurları esas alınacaktır.

Bu durumda, döviz kurlarını önceden tahmin etmek çok güç olduğundan ayrılan ödenekler yetersiz olmakla, ilave ödenek istemek zorunda kalınmaktadır. Dolayısıyla malzemelerin ithalinin yapılmasında ve hizmete girmesinde gecikmelere yol açılmaktadır.

Teslim Şekilleri ;

Mevzuatımızda ithal edilen mal'ın teslimine ilişkin üç şekil mevcut bulunmaktadır. Bunlar, Fob, Cif, C+F alım şekilleridir. (*)

- FOB alım;

Satıcının malzemeyi taşıyıcı firmaya (Uçak, gemi, tır v.s) yüklediği anda sorumluluğu biter. Alıcı bu anda malzemeyi teslim almış olur. Navlun ve sigorta alıcıya aittir.

(*)6762 sayılı Türk Ticaret K. Md. 11381139

- CIF alım;

Satıcı malzemeyi montaj mahalline kadar teslim eder ve doğabilecek tüm masrafları karşılar.

- C+F Alım ;

Sigorta hariç, mal bedeli ve navlun satıcıya aittir.

Gümrükleme;

Malzemelerin gümrüğe gelmesinden sonra taşıyıcı firmadan ordino ve bankadan da vesaiklerin alınmasıyla işlemler başlatılır. Bu vesaiklere göre Gümrük Giriş Beyannamesi doldurularak ilgili gümrüğe tescil ettirilir. Gümrükçe muayenesi yapılan eşyanın Gümrük Vergisi'nin tahakkuk ettirilmesinde veya muaflik hükümlerinin uygulanmasında;

fiziki muayane veya lüzum görülen hallerde laboratuvarlarda yapılacak kimyevi tetkik ve tahlil sonuçları esas tutulur.

KDV, varsa Gümrük vergisi ile Toplu Konut Fonu ödendikten sonra gümrük işlemleri tamamlanır ve ardiye ücreti de TASİŞ'e ödendikten sonra malzeme gümrükten çekilmiş ve fiili ithal tamamlanmış olur.

95/1 Sayılı Devlet İhaleleri Genelgesi;

Üniversitelerin, özellikleri nedeniyle, yabancı ülkelerden sağlanması zorunlu olan, her türlü alım, kiralama, onarım, yaptırma, keşfettirme, montaj, sigorta, taşıma ve hizmet işlerinin ihalesi bilindiği üzere 2886 Sayılı Devlet İhale kanununun, değişik 51. maddesinin (p) bendi uyarınca ve "Pazarlık Usulü" ile yapılmaktadır.

Maliye Bakanlığının, 13.03.1995 gün ve 95/1 Sayılı Devlet İhaleleri Genelgesi'nin 4. maddesi, mezkûr 51. maddenin (p) bendiyle ilgili olarak, genel uygun görüş verilme keyfiyetine müteallik, esasları belirlemiştir.

Bahis konu Genelge'de aynen; "4.51. maddenin (p) bendiyle ilgili olarak;

Başbakanlık ve Bakanlığımızca yayımlanan tasarruf tedbirlerine uyulması kaydıyla;

a) Yurt dışından alınacak veya abone olunacak kitap; dergi ve benzeri yayımlar için bedele bakılmaksızın, idarelerin mevcutlarındaki makina, teçhizat, araç ve gereçler için yapılacak yedek parça alımları için de tahmin edilen bedeli 1 milyar lirayı geçmemek üzere genel uygun görüş verilmiştir.

b) Diğer mal ve hizmet alımlarında ise;

- İhale konusu mal ve hizmetlerin yerli imalinin bulunmadığının Sanaayi ve Ticaret Bakanlığından alınacak belge ile tevsiki,

- Bunlara ait taşıma ve sigorta işlerinin milli firmalara mevcut mevzuat hükümlerine göre yaptırılması,

- Kanunun 2. maddesinde yer alan "İhalede açıklık ve rekabetin sağlanması" esasını yerine getirmek amacıyla, tekliflerin idareye verileceği tarihten en az 15 gün önce ve en az bir defa resmi Gazete'de ilan edilmesi,

- İthalat, kambiyo ve ilgili diğer mevzuat hükümlerine uyulması,

- FOB alım dışında C+F veya CİF alım yapılabilmesi için Dış Ticaret Müsteşarlığı'ndan izin alınması,

- Teknolojik gelişmeler nedeniyle, teknik şartnamede yer alan hükümler dışında alternatifli teklif verilmesine ve bu tür tekliflerin değerlendirilmesine imkan verecek şekilde şartname düzenlenmesi, "kaydıyla genel uygun görüş verilmiştir;"

denilmek suretiyle, bu madde uyarınca yabancı ülkelerden yapılacak, satınalma usul ve esasları, münhasıran belirtilmiş bulunmaktadır.